

Özet

Türkiye ve tüm dünya açısından büyük belirsizlikler had safhadadır. Bu belirsizlikler, içerisinde ciddi birtakım tehdit ve riskleri barındırmaktadır. Bu yüzden dünyadaki son gelişmeleri özellikle Türkiye'yi merkeze alan bir yaklaşımla değerlendirmekte fayda vardır. Gazze ve Filistin'le ilgili gelişmelerle eş zamanlı biçimde Suriye'deki süreç de hızla değişmiştir. Türkiye, milli güvenliğini sağlayabilmek adına mümkün olduğu kadar kendi planlarını geliştirerek Suriye'deki sürecin içerisinde yer almak mecburiyetinde kalmıştır.

Amerika pazarlık masasında Türkiye'yi ikna etmeye çalışırken dolar üstünden ekonomi silahını kullanmaktadır. Sürekli her kriz durumunda dolar yükselmekte ve kamuoyu da hareketlenmektedir. Ancak Türkiye'nin öncelikli problemi bellidir. Acil olarak çözülmesi gereken bir Suriye meselesi vardır. Hâlâ devam eden bir Gazze yangını vardır.

Türkiye, Suriye'de kendi aleyhine olabilecek durumları engellemeye çalışırken, aynı zamanda gönül coğrafyasında da etkili bir iş birliği sürecini uzun zamandır başlatmış durumdadır. Suriye ile ilgili başta ABD olmak üzere çok uzun zaman öncesinden yapılmış planlar vardır. Buna rağmen her şekilde dimdik ayakta duran bir Türkiye gerçeği de vardır. Günümüzde dünya tarihini etkileyecek son derece önemli kararlar alınırken başta ABD olmak üzere bu kararların merkezinde Türkiye'nin de olduğunu kabul etmek zorundadırlar.

Türkiye'nin Jeopolitik Mücadelesi: Suriye, Gazze ve Küresel Denge.

Prof. Dr. Selma YEL - Gazi Üniversitesi Öğretim Üyesi

İçinde bulunduğumuz zaman diliminde Türkiye ve dünya genelinde siyasi alanda belirsizlikler son derece artmış durumdadır. Bu belirsizlikler, ciddi tehdit ve riskler barındırmakta olup dünyadaki bu gelişmeleri, özellikle Türkiye merkezli bir bakışla değerlendirmek gerekmektedir.

Gazze ve Filistin'deki gelişmelerle eş zamanlı olarak Suriye'deki süreç hızla değişmeye başlamış ve YPG'nin legalleşme çabalarının yanı sıra İsrail de bölgede askeri olarak gücünü geliştirme amacındadır. PYD (Demokratik Birlik Partisi), 2003 yılında Suriye'de kurulmuş, PKK ile ideolojik ve örgütsel bağları olduğu uluslararası çevrelerce sıkça dile getirilen bir siyasi parti olup özellikle 2011'de Suriye İç Savaşı'nın başlamasından sonra ülkenin kuzeyindeki Kürt bölgelerinde etkisini artırmış ve askeri kanadı olan YPG (Halk Savunma Birlikleri) ile birlikte öne çıkmıştır. Eğer Suriye'nin yeniden yapılandırılmasında siyasi olarak legal hale gelirse bu durum Türkiye için bir tehdit olma potansiyeline sahiptir. Bu nedenle Türkiye, milli güvenliğini sağlamak amacıyla kendi stratejilerini oluşturarak Suriye'deki gelişmelere doğrudan müdahil olmak mecburiyetindedir. Suriye konusunda hali hazırda birinci derecede müdahil görünen ABD de kendi amaçları doğrultusunda Türkiye'yi YPG-PYD konusunda ikna etmeye çalışırken siyasi ve ekonomik baskı araçlarını kullanmaktadır. Mevcut ekonomik kriz sebebiyle doların yükselmesi elbette hem devleti ve hem de Türk kamuoyunu etkilenmektedir. Bu nedenle Türkiye'nin öncelikli sorunu, acil çözüm bekleyen Suriye meselesidir. Ayrıca devâm etmekte olan Gazze'deki problem de Türkiye için stratejik olarak çözülmesi gereken başta gelen problemlerden birisi olarak görülmektedir.

Türkiye, Suriye'de kendi aleyhine doğabilecek durumları engellemeye çalışırken, bir yandan da kültür coğrafyasında uzun süredir işbirliği politikaları yürütmektedir. Suriye'ye dair de aynı şekilde geçmişten gelen duygu bağı ve planları vardır. Özellikle Arap coğrafyasında yaşanan tüm bu zorluklara rağmen, Türkiye bölgesel ve küresel dengelerde etkinliğini sürdüren bir aktör olarak varlığını korumaya devâm etme mücadelesi vermektedir. Zira şu gayet iyi bilinmektedir ki; bugün alınan birçok karar, gelecekte dünya tarihini şekillendirmeye potansiyeline sahip olup Türkiye bu kararların merkezindedir.

Suriye'ye dair gelişmeleri değerlendirirken, küresel güçlerin tutumlarını anlamak gerekmektedir. ABD, İsrail ve Rusya'nın politikaları, Arap coğrafyasındaki dengeleri doğrudan etkilemektedir. Özellikle Trump ve Netanyahu arasındaki temaslar, dünya medyasının dikkatini çekmiş, Trump'ın Türkiye'yi övücü sözleri ise son derece rahatsız edici nitelikte olup dikkatle değerlendirilmesi gereken bir mesaj olarak görülmüştür. Zira iltifatkar bu açıklamalar, ABD'nin Türkiye'den önemli beklentiler içinde olduğunu göstermektedir. ABD'nin yaklaşımı, özellikle Suriye ve Gazze ile ilişkilidir ve bu konuda Türkiye'ye yönelik stratejik hamleler içermektedir diye düşünülmektedir.

İsrail-Türkiye ilişkileri de bu bağlamda önem taşımaktadır. Türkiye, İsrail'in 1948'de kurulmasından kısa süre sonra bu devleti tanıyan ilk ülkelerden biridir. Ancak İsrail'in toprak genişletme politikalarına Türkiye de dahil İslam coğrafyasında yeterince tepki gösterilmemiştir. 2000'li yıllarla birlikte Türkiye, İslam dünyasına yönelik farkındalığını artırarak bu coğrafyaya yeniden yönelmiş ve bu bağlamda Gazze ve Filistin meselesi hem Türkiye'de hem de dünyada güçlü bir kamuoyu duyarlılığı yaratmıştır.

Suriye'deki gelişmelerin perde arkasında ise karmaşık pazarlıklar yer almaktadır. Bu pazarlıkların doğasını anlamak zordur. Türk kamuoyunda yaygın olan bir kanaate göre; İsrail

10 Nisan 2025

ve ABD birbirleri için vazgeçilmezdir; ancak bu mutlak doğru değildir. İsrail'in Çin ve İngiltere ile daha yakın ilişkiler geliştirdiği gözlemlenmektedir. İngiltere sessiz ancak etkili bir aktör olarak süreci derinden yönlendirmektedir diye düşünülmektedir. Netanyahu'nun başlangıçta arkasında İngiltere'nin desteği olduğu, fakat Gazze muharebesi ile kontrolün giderek büyük ölçüde ABD'ye kaydığını değerlendirmek gerekmektedir.

Bahsedilen aktörler, Türkiye'yi çeşitli yollarla sıkıya çalıştırmaya çalışmaktadır. Bu nedenle de Gazze-Filistin meselesi, İsrail-Türkiye ilişkilerinde düğüm haline gelmiştir. Buna rağmen taraflar arasında sağduyu hâlâ önemlidir. Ancak, İsrail'in değişmeyen hedeflerinden biri de Suriye olup Tel Aviv'de Ben Gruion havaalanında yolcu giriş koridoru boyunca yer alan “∞ Zionizm” ifadesi, ideolojik bir kararlılığı göstermektedir. Son zamanlarda kapsamı giderek genişliyor olmakla birlikte Siyonizm'in hedefleri genel olarak Doğu Akdeniz, Kıbrıs ve Suriye'yi de kapsamaktadır. Yani kurulduğu günden beri hedefinden asla şaşmadan sürekli topraklarını genişleten İsrail yine en kazançlı ülke olma derdinde olup Türkiye bu defa bu plana dur demeye çalışmaktadır.

Ancak Türkiye, doğrudan İsrail ya da ABD ile karşı karşıya gelmek yerine, stratejik konumunu kullanarak hareket etmektedir. Bu amaçla yeni ittifaklar oluşturmakta, Rusya ile yakınlaşmakta ve Türk devletleriyle işbirliği geliştirmektedir. Türkiye belki ABD kadar askeri ve teknolojik güce sahip değildir, ancak artık 1960'ların ABD Başkanı Lyndon B. Johnson'ın bir mektupla tehdit ederek Kıbrıslı soydaşlarının imdadına yetişmesine mani olunan ülke de değildir. Bugün yaşanan Türkiye'ye yönelik planlar yeni değildir; Osmanlı'nın yıkılış sürecinden itibaren Batılı güçlerce yazılmış yüzyıllık bir tasarımdır.

Bu çerçevede önce Osmanlı'nın küçültülmesi ve etkisizleştirilmesi hedeflenmiş, 20 Ekim 1827'de Navarin'de donanmasının yakılmasıyla bu süreç hız kazanmıştır. 1830'da Yunanistan'ın kurulması, Mayıs 1918'de Ermenistan'ın fiilen oluşturulması ve 1925'de İran'da Kaçar Türk Devleti'ne son verilmesi hep bu planın parçalarıdır. İsrail'in 1948'de kurulmasıyla Türkiye, tamamen kuşatılmıştır. Eğer Suriye'deki PYD-PKK yapıları meşruiyet kazanırsa, bu kez “İsrail'in müttefiki Müslüman Kürtler” planı devreye girecektir. ABD ve İsrail, ihtiyacı olduğunda bu siyasi yapıyı kendi amaçları doğrultusunda kullanmak istemektedir. Böylece batıdan Yunanistan, doğudan Ermenistan, şimdi de güneyden PYD-PKK tehdidiyle Türkiye baskı altına alınmaya çalışılacaktır. Hali hazırda İran bu oyuna müsait görünmemektedir. Ancak Türkiye uzun zamandır bu oyunun farkındadır. Bu nedenle malum o mektuptan sonra teyakkuzda olup askeri sanayini geliştirmeye çalışmıştır.

Ancak ABD de farklı oyun kurarak ekonomi üzerinde baskı oluşturmuştur. Ancak bütün bu olumsuz şartlara rağmen Türkiye'nin acil çözüm bekleyen temel meseleleri Suriye ve Gazze olup bu konuda geleceği olumsuz etkileyecek kararların altına imza atılması, tarihte ihanet olarak değerlendirilecektir.

Sonuç

ABD Başkanı Trump'ın Türkiye'ye yönelik övgüleri ve ülkemizdeki nadir elementlere ilgisi, asıl hedefin bu kaynaklar olduğunu da göstermektedir. Suriye'de de henüz keşfedilmemiş pek çok doğal kaynak vardır. ABD, bölgede yeni bir yapılanma kurmak ve bu yapılanmada PYD-PKK unsurlarını meşrulaştırmak istemektedir. Böylece Türkiye'nin tüm Arap coğrafyası ile bağlarının koparılması, Doğu Akdeniz'den uzaklaştırılması amaçlanmaktadır. Ancak bu defa tarih farklı şekilde şekillenecek ve Türkiye edilgen değil etkin bir aktör olarak bu mücadelede var olacaktır diye umulmaktadır.

10 Nisan 2025**Yazar Hakkında***Prof. Dr. Selma YEL - Gazi Üniversitesi Öğretim Üyesi*

1982 yılında Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Genel Türk Tarihi Bölümü'nden mezun olan Prof. Dr. Selma YEL, 1984 senesinde aynı üniversitenin Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Anabilim Dalı'nda hazırladığı "Montreux Boğazlar Sözleşmesi" konulu Yüksek Lisans tezini sunmuştur. 1991 yılında da aynı üniversitede hazırladığı "Yakup Şevki Paşa ve Askeri Faaliyetleri (Galiçya, Doğu Anadolu, Kafkasya ve İstiklal Savaşında Batı Cephesi)" konulu teziyle doktor unvanını almıştır. Akademik çalışmalar kapsamında 2004 yılında Aston Üniversitesi'nde bulunan YEL, 2006 senesinde de Almanya Dışişleri Bakanlığı DAAD Bursu'yla Berlin Dışişleri Bakanlığı Arşivi'nde araştırmalar yapmıştır. Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu (AKDITYK) Atatürk Araştırma Merkezi'nde (ATAM) "Eğitim Araştırma Komisyonu" ve "Cumhuriyet Tarihi Komisyonu" Bilim Kurulu Asli Üyeliği gibi görevler yapan YEL, aynı zamanda Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü ve Gazi Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Müdürlüğü gibi görevler de ifa etmiştir. 2015 Ocak ayında Gazi Üniversitesi desteği ile Washington DC'de (ABD)'de bilimsel çalışmalarda bulundu. 2004 -2005 yılları arasında Türk Askeri Tarih Komisyonu üyesi olan YEL', 20 Ekim 2018 tarihinde Özbekistan'ın Semerkant şehrinde düzenlenen 3. Uluslararası Sosyal Bilimler Kongresi (INCSOS) kapsamında "Yılın En İyi Araştırmacısı" ödülüne layık görülmüştür. Hemen arkasından 1 Aralık 2019 tarihinde Azerbaycan Milli İlimler Akademisi Tarih Enstitüsü tarafından Fahri Doktor unvanı verilmiştir. 2021 yılında Türk Eğitim-Sen Uluslararası Avrasya Eğitim Sendikaları Birliği (UAESEB) tarafından "Bilge Tonyukuk Türk Eğitimine Hizmet Ödülü"ne de layık görülmüştür. Çok sayıda makale, kitap bölümü, editörlük ve bildirisi bulunan YEL'in "Değişen Dünya Şartlarında Karadeniz ve Boğazlar Meselesi" ve "Yakup Şevki Paşa ve Askeri Faaliyetleri" konulu yayımlanmış kitapları vardır. Başlıca çalışma alanları Kafkasya ve Azerbaycan olan YEL, İngilizce bilmektedir.

10 Nisan 2025t**Türk Dış Politikasında Güncel Konular**

Küresel ve bölgesel rekabet uluslararası ilişkilerde baş döndürücü bir değişim ve dönüşümle sonuçlanmaktadır. Devletler arası savaşlar, iç savaşlar, terörizm, ekonomik ve teknolojik rekabet, artan nüfus artışıyla birlikte kıt kaynakların her geçen gün daha da kritik hale gelmesi, düzenli ve düzensiz göçler, salgın hastalıklar devletlerin güvenlik anlayışını hızla değiştirmekte, bu karmaşık ve hızla değişen gündemde karar almak ve uygulamak daha da zorlaşmaktadır.

Küresel ve bölgesel rekabette önemli rol oynayan Türkiye bu gelişmelerden önemli derecede etkilenirken, uluslararası politikada da etkin rol oynamaktadır. Bu açıdan Türk dış politikasında alınan kararlar Türkiye'nin güvenliğinde de temel rolü oynarken aynı zamanda bölgesel ve küresel gelişmeleri de önemli ölçüde etkilemektedir.

Uluslararası İlişkilerdeki gelişmeleri yakından takip etmek ve doğru okumak, dış politikada karar almak konusunda temel rolü oynamaktadır. İlgili devlet kurumları kadar üniversiteler ve düşünce kuruluşları da bu süreçte önemli rol oynamaktadır. Kapadokya Üniversitesi (KÜN) ve Ankara Kriz ve Siyaset Araştırmaları Merkezi (ANKASAM) iş birliğinde yürütülen bu proje ile Türk Dış Politikasında Güncel Konuların, bu konudaki uzmanlar ile tartışılması, ele alınması ve Türk Dış Politikasında alınacak kararlara ışık tutması amaçlanmaktadır.

Proje hakkında detaylı bilgiye;
<https://commonhorizon.kapadokya.edu.tr/> adresinden ulaşabilirsiniz.

Prof.Dr. Şafak OĞUZ

2019 yılında Doçentlik ve 2024 yılında Profesör unvanını alan Prof.Dr. Şafak OĞUZ, Türk Silahlı Kuvvetleri'ndeki (TSK) 23 yıllık hizmetinden sonra 2021 yılında emekli olmuştur. Görevi esnasında Birleşmiş Milletler (BM) ve Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü (NATO) bünyesinde de çalışan OĞUZ, Kitle İmha Silahları, Terörizm, Uluslararası Güvenlik, Uluslararası Örgütler ve Barış ve Çatışma Çalışmaları konularında çalışmalar yapmaktadır. Prof.Dr. Şafak OĞUZ, halen Kapadokya Üniversitesi İktisadi, İdari ve Sosyal Bilimler Fakültesi Dekan Vekili olarak görev yapmaktadır. İyi derece İngilizce ve Almanca bilmektedir.

Prof. Dr. Mehmet Seyfettin EROL

Boğaziçi Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölümü'nden 1993'de mezun oldu. Boğaziçi Üniversitesi'nde 1995'de Yüksek Lisans çalışmasını tamamlayan Erol, 2005 yılında Ankara Üniversitesi'nde yaptı. 2009'da "Uluslararası İlişkiler" alanında doçent ve 2014 yılında da Profesörlük unvanlarını aldı.

Uzmanlık alanları, "Jeopolitik", "Kriz Yönetimi", "Güvenlik", "Türk Dış Politikası" ve "Türk Dünyası" olan Prof. Erol'un, bu konularda çok sayıda bilimsel makalesi ve kitabı bulunmaktadır.

Avrasya Dosyası, Karadeniz Araştırmaları, Gazi Akademik Bakış, Bölgesel Araştırmalar Dergisi, Uluslararası Kriz ve Siyaset Araştırmaları dergileri editörlükleri ile TRT, Kanal A ve BBN Türk'te radyo-televizyon programları yapan, Türkiye'nin önde gelen dergi ve gazetelerinde köşe yazarlığı yapan-görüşleri yayımlanan Prof. Erol, bu çalışmalarından dolayı 2007'de Türk Dünyası Yazarlar ve Sanatçılar Vakfı (TÜRKSAY) "Türk Dünyası Hizmet Ödülü", 2015'de Türkiye Yazarlar Birliği (TYB) "Basın-Fikir Ödülü" başta olmak üzere çok sayıda ödüle layık görülmüştür.

Ufuk, Ankara ve Gazi Üniversitelerinde dersler veren Prof. Erol, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi İİBF Uluslararası İlişkiler Bölümü'nde öğretim üyesi olarak akademik çalışmalarını devam ettirmektedir. Türkiye'nin önde gelen düşünce merkezlerinde (ASAM, SDE, GSAM, USGAM) uzman ve kurucu başkan olarak görevler üstlenen Prof. Erol, 2016'dan bu yana Ankara Kriz ve Siyaset Araştırmaları Merkezi (ANKASAM) Kurucu Başkanı olarak bu alandaki faaliyetlerini devam ettirmektedir.